

Meddelelser fra Plantepatologisk Nomenklaturudvalg (Dansk Plantepatologisk Selskab)

Nr. 16

Maj 1995

ISSN 0900-5102

Nye danske navne

Svampesygdomme*:

Videnskabeligt navn	Dansk navn
<i>Cryptocline cyclaminis</i> (Sibilia) v. Arx	sort bladråd
× <i>Cylindrocladium scoparium</i> Morg.	visnesyge hos <i>Azalea</i> og <i>Rhododendron</i>
<i>Stigmina palmivora</i> (Sacc.) S.J. Hughes ¹⁾ syn. <i>Exosporium palmivorum</i> Sacc.	palmebladplet
<i>Glomerella cingulata</i> (Ston.) Spauld. & Schrenk anamorf: <i>Colletotrichum gloeosporioides</i> Penz.	brun bladplet på <i>Codiaeum</i> (kroton)
<i>Graphiola phoenicis</i> (Moug.) Poit.	palmebrand
<i>Septoria arabisidis</i> Sacc.	kalkkarse bladplet

* Navnene er brugt i Frank Hejndorfs udgave af "Den grønne bog", 1994. Det første navn er nyt. De andre har fået tilføjet (korrekte) autorer eller forekommer på nye værter.

¹⁾ Litt.: Ellis, M. B., 1971. Dematiaceous hyphomycetes, s. 145-146. CMI, Kew.
Farr, D. F., G. F. Bills, G. P. Chamuris & A. Y. Rossman, 1989. Fungi on plants and plant products in the United States, p. 980. APS Press.

Skadedyr:

Acanthosoma haemorrhoidale (L) dansk navn foreligger endnu ikke

Virus:

Anvendelse af videnskabelige navne på virus

Ved generalforsamlingen den 10. marts 1994 var der en drøftelse af navngivning af virus. På forslag fra Thorben Lundsgaard, KVL blev man enige om at anbefale, at man i danske publikationer anfører det videnskabelige navn - som for virus vil sige det engelske - i forbindelse med det danske navn, den første gang det nævnes. Det vil sige, at man i forbindelse med virus bør anvende det engelske navn på samme måde, som man anvender det latinsk/græske for svampe og skadedyr.

Korrektioner til Meddelelser nr. 15 efter drøftelse
ved selskabets generalforsamling den 10. marts 1994:

Videnskabeligt navn	Dansk navn
<i>Eggplant mosaic virus, Andean potato latent virus strain</i>	ægplantemosaikvirus, linien sydamerikansk kartoffellatentvirus ¹⁾
<i>Andean potato mottle virus</i>	sydamerikansk kartoffelspætningsvirus ²⁾
<i>Pelargonium line pattern virus</i> ³⁾	pelargonieliniemosaikvirus

1) Ikke et virus, der er begrænset til ægplanter. Derfor er det givet et relevant dansk navn.

2) Viruset er specielt knyttet til Andes-området, men da det videnskabelige navn ikke er let at gøre mundret på dansk, blev sydamerikansk valgt og accepteret.

3) I Medd. nr. 15 er også nævnt *Pelargonium ring pattern virus* med det danske navn pelargonieringmosaikvirus. Disse navne udgår af listen, da der er tale om det samme virus (Bouwen & Maat i Neth. J. Pl. Pathol. 98: 141-156).

Andre navne på virus blev diskuteret, men de blev alle accepteret, som de står.

Brunplet på byg og hvede og gråplet hos havre

Ved DpS generalforsamling den 16. marts spurgte Lisa Munk, om *Septoria nodorum* er det rigtige videnskabelige navn på brunplet-patogenet. Spørgsmålet havde sin baggrund i, at man fra en international workshop - "Septoria of cereals" - i Polen i 1994 havde anbefalet at bruge navnet *Phaeosphaeria nodorum* på teleomorfen og *Stagonospora nodorum* på anamorfen. Det var et såkaldt godt spørgsmål, som det kræver overvejelse at besvare, men her er det, jeg kan give.

Cunfer (1994) slog ved denne workshop fast, at patologer har været langsomme til at bruge mykologernes taxonomiske revisioner. Efter skanning af en del litteratur må jeg nok give ham ret, men jeg vil dog tilføje, at vi i "Nordiske navn på plantesjukdommer og patogener" (Gjærum *et al.*, 1985) har *P. nodorum* med som synonym og således ikke har været ukendt med problematikken.

Perithecierne hos *Leptosphaeria* er koniske, kugleagtige til noget "fladtrykte" med kort tilspidset eller manglende næb, hvis væg er mere end 2-3 cellelag tyk - ofte med skleroplektenkym og en voksagtig skorpe ved basis. Hos *Phaeosphaeria* findes perithecierne i almindelighed nedsænket under epidermis og er kugleagtige til fladtrykte. Næbet er tykt konisk tilspidset med ostiolen gennemgribende epidermis. I længdesnit ses det, at næbets væg består af polygonale, prismatiske til rektangulære brune pseudoparenkymatiske celler (for indgang til flere detaljer se Shoemaker, 1984; Shoemaker & Babcock, 1989). Forskellene på de to slægters ascosporer er vanskeligere at beskrive, så de fremstår klart. For min forståelse passer sidstnævnte slægt bedst til det patogen, der er årsag til brunplet.

Umiddelbart er der ikke megen forskel på pykniderne hos *Septoria* og *Stagonospora*, men hos den første er konidierne phialidiske og ormeformede til trådformede, medens de hos den sidste er holoblastiske men uden at give et mere eller mindre trådformet indtryk, og ved modenhed er konidierne ikke helt hyaline. I begge tilfælde er konidierne multisepterede, men der forekommer samtidig små encellede konidier (for indgang til flere detaljer se von Arx, 1970, Cunfer, 1994)). For min opfattelse passer *Stagonospora* godt på det patogen, der er årsag til brunplet.

På den baggrund foreslår jeg, at vi følger de "taxonomiske mykologer" og anbefalingen fra den nævnte workshop i 1994 både for teleomorf og anamorf, idet det næppe vil være rimeligt at bruge det ene uden også at bruge det andet. Det vil efter alt være det, der bruges internationalt for fremtiden.

Ændringen må også gælde for gråplet på havre.

Når man bruger slægterne på den måde, kan det konstateres, at *Leptosphaeria*-arterne går på dikotyledoner, medens *Phaeosphaeria*-arterne går på græsser (*Poaceae*) og græsagtige planter (*Cyperaceae* og *Juncaceae*). Man har brugt denne forskel som kriterium for opdelingen, men det synes jeg, man skal undgå. Svampene skal kendes på sig selv og ikke på deres substrat.

Billedet ser altså sådan ud:

Brunpletsvampen:

Phaeosphaeria nodorum (E. Müller) Hedjaroude
syn. *Leptosphaeria nodorum* E. Müller
anamorf *Stagonospora nodorum* (Berk.) Castellani & Germano
syn. *Septoria nodorum* (Berk.) Berk.

Gråpletsvampen:

Phaeosphaeria avenaria (G. F. Weber) O. Eriksson
syn. *Leptosphaeria avenaria* G. F. Weber
anamorf *Stagonospora avenae* (Frank) Bisset
syn. *Septoria avenae* Frank

Referencer:

- von Arx, J. A., 1970. The genera of fungi sporulating in pure culture. Verl. J. Kramer, Lehre.
Cunfer, B. M., 1994. Taxonomy and nomenclature of *Septoria* and *Stagonospora* species on cereals. Proceedings of the 4th international workshop on: *Septoria* of cereals. Hod. Rosl. Aklim. Nasien. (Special Ed.) 38 (3-4).
Gjærum, H. B., J. P. Skou, B. Lejerstam, A. Ylimäki & S. Olafsson, 1985. Nordiske navn på plantesjukdommer og patogener. Det kgl danske Landhusholdningsselskab, København.
Shoemaker, R. A., 1984. Canadian and some extralimital *Leptosphaeria* species. Can. J. Bot. 62,4: 2688-2753.
Shoemaker, R. A. & C. E. Babcock, 1989. *Phaeosphaeria*. Can. J. Bot. 67,2: 1500-1599.

J. P. Skou

Plantesygdomme og skadedyr på CD-er

Et projekt ved Sveriges lantbruksuniversitet og Jordbruksverket i Alnarp med *Mogens Grøntoft* som leder udgiver her i foråret et plantebeskyttelsesleksikon på CD, "Svenskt växtskyddslexikon & LUKAS". Indholdet inkluderer navnene i NJF-bøgerne "Nordiske navn på plantesjukdommer og patogener" og "Nordiske navne på skadedyr og nogle nyttedyr". I dag indeholder disken ca. 15.000 sider, hovedsagelig svensk litteratur i fuldtekst med tabeller figurer og billeder samt omkring 200.000 bibliografiske referencer.

Navnene i NJF-bøgerne er overført ved elektronisk skanning, der antagelig ikke har kunnet læse alle bogstaver korrekt, men det overførte vil blive tilgængelig for videre bearbejdning - korrigerings og komplettering.

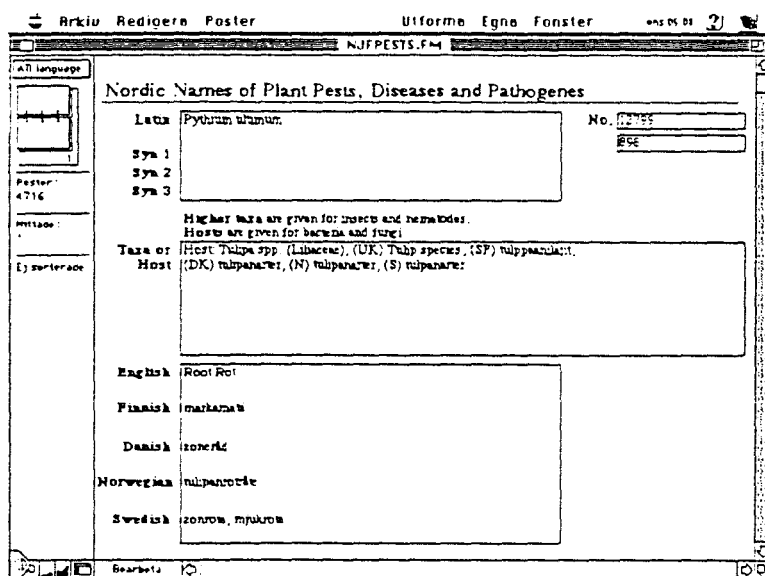
Mogens Grøntofts gruppe har en samordning med Bayer, som har en database med over 22.000 skadevoldere på flere sprog, hvilket de mener kan eliminere det taxonomiske arbejde så man kan koncentrere sig om de nationale navne. Bayer plejer at være noget af det, der er mest *up-to-date*, men efter min overbevisning vil det alligevel være nødvendigt at checke navnene.

Data ligger på CD-eren i en fil, som kan anvendes på både PC og Mac

med programmet FileMaker Pro, hvilken anvenderen selv må have. Navnene findes sammen med de øvrige tekster i "Svenskt växtskyddslexikon & LUCAS" og kan søges med programvarer som findes på CD-eren. Navnene kan også fås som en ren ASCII-fil.

Det vil koste en indsats at få disken gjort færdig til almindelig brug for forskere og studerende, men da det må være fremtiden for hurtig adgang til navne og grundlæggende litteratur, mener jeg, at der bør sættes ressourcer af, så dette arbejde kan blive gjort.

Nedenfor er gengivet et eksempel på, hvordan oplysningerne fremtræder på skærmen. N°. 898 angiver nummeret på svampen i "Nordiske navn på plante-sygdommer og patogener".

Figur 2. *Pythium ultimum* i databasen. För svampar och bakterier visas värdväxt för varje skadegörare. Skärmbilden är förminskad.

J. P. Skou

Bog anmeldelser

Frank Hejndorf: *Den grønne bog*, 19. udg. 455 s.
Jordbrugsforlaget, København, 1994.

En af de mest kendte fagbøger inden for dansk jordbrugslitteratur har siden 1910 været "Den grønne bog". Sidste år udkom den i sin 19. udgave. Denne gang og siden Ernst Grams værk i 1934 for første gang igen redigeret af én forfatter.

At 36 forskere og andre fagfolk efter bedste evne har hjulpet ved bogens tilblivelse, øger blot dens nytteværdi. Alle disse fødselshjælperes navne står i pæn orden i den indledende del.

At der er én forfatter af bogen, er i dette tilfælde uden tvivl en fordel. Der er ingen problemer med proportionerne; et ellers ofte kritiserbart træk ved lignende leksikale værker. Glosen, leksikon, passer i øvrigt meget godt til *Den grønne bog*, ikke alene på grund af den alfabetiske rækkefølge af stikordene, men også af dens volumen.

Opgaven, nemlig at give vejledning på et højt teoretisk niveau forenet

med praktiske redegørelser, er blevet løst mesterligt. Medvirkende hertil er selvfølgelig forfatterens menneskealderlange virke som forsker, popularisator (tænk på radioens "Grønne linie") og ikke mindst Frank Hejndorfs kendte kunstneriske kreativitet. En af bogens største dyder er netop anskueliggørelsen af skadegørere så vel som af symptomer og skadebilleder.

Bogen er sober og realistisk. Derfor opererer en af dens vigtigste dele, nemlig bekæmpelsen, inden for den integrerede produktions rammer, og herved er den fri for de fundamentalistiske modetendenser.

Prøver man at overveje, hvilken "målgruppe" der bliver tjent med "Haveplanternes sygdomme og sundhed" (bogens undertitel), er svaret meget bredt: Ud over havebrugskonsulenter, landskabsarkitekter og erhvervsgartnere kan også hortonomstuderende særdeles godt supplere deres kundskaber her. Men som anvendt naturvidenskabelig oplysningskilde burde den også findes på folkebibliotekernes reoler.

Hvad nu med boganmeldernes sædvanlige obligatoriske indvendinger, anstrængte kritik og storsnudede bedreviden? Den ville være yderst uberegtiget her. Det er nemlig en faglig fornøjelse og en æstetisk fryd at studere denne foreløbigt sidste udgave af *Den grønne bog*.

Georg Kovács

Jens H. Petersen & Jan Vesterholt: *De danske svampenavne*
- *en kommenteret navneliste*. 1. udg. 75 s.
Low Budget Publishing, Århus, 1993.

Det er et værdifuldt arbejde, forfatterne her har publiceret. Der er tale om en latinsk-dansk og dansk-latinsk checkliste over navnene på ascomyceter og basidiomyceter i Danmark - både store og små. Bogen indledes med en oversigt over de danske svampenavnes historie og principperne for navngivningen. Derefter følger en systematisk oversigt, det nok er værd at konsultere, men det centrale er de 60 sider med navne.

Generelt er navnene de hidtil kendte, men da der er gjort meget ud af at systematisere de danske navne i relation til de latinske slægtsnavne, og da der er tale om svampenes navne, forekommer der en del navne, som afviger fra dem, plantepatologer har anvendt gennem årtier. Det må anses for helt selvfølgeligt, at der således kan blive tale om to navne, når der er to grupper - "svampekundskabens fremme" og plantepatologerne - til at tage stilling, og da deres interesser ikke altid falder sammen, for svampen selv er jo lige såvel, "det man ser" som symptomerne på svampens angreb.

Enkelte eksempler kan nævnes: Græstrådkølle (*Typhula incarnata*) kaldes rosa trådkølle. Det er fint for svampen men siger ikke noget om forekomsten. Lærkekræft (*Lachnellula willkommii*) kaldes lærke frynseskive, der er helt fint for svampen men uden relation til den alvorlige skade, den kan forårsage. Andre af forfatterens navne kan måske endog være at foretrække for de gængse. Det gælder fx barksprænger (*Vuilleminia comedens*) for det hidtidige barksprængersvamp og for *Lophodermium*-arterne, der kaldes fureplet, fx fyrre fureplet (*L. pinastri*) og ene fureplet (*L. juniperinum*), der både kan stå for symptom og svampenavn.

Den slags ændringer kan måske nærmere betragtet anses for tilføjelser til de gængse navne og anspore til at gå på opdagelse i bogen. Det er derfor min opfattelse, at de to interessegrupper kan lære en hel del af hinanden, og at denne bog kan være et bidrag hertil.

J. P. Skou